

שְׁמֵרֵךְ וְדָרְשֵׁךְ

(ד"ה א' כ"ח ח')

Issue #25

A publication of Khal Adath Jeshurun of Monsey

בענין שנים מקרא ואחד תרגום

פרשת שמות

“ואלה שמות בני ישראל...” (שמות א' א')

“And these are the names of the children of Israel...”

The Rishonim point out that the first letters of the first words of our Parsha stand for: שנים מקרא ואחד תרגום¹. “A person is required to read [each week] the Parsha, twice from the Torah and once from the Targum [Onkelos]”. This is referring to the decree of Chazal (herein referred to as שמו"ת), that each person should do so, in order to be sufficiently familiar with the Parsha being read that Shabbos prior to it being read, and ultimately being familiar with the entire Torah². The Gemara in Berachos (n) states that one who is careful in this Takana of Chazal will be blessed with ימים אריכות. Tremendous value is attributed to this Mitzva in Kabbalistic sources as well³.

Time Frame: The obligation to read שמו"ת begins after Mincha on the previous Shabbos, since at that time the new Parsha is first read⁴. According to the Gemara, from that point on, until the Seudah on the following Shabbos day, is the primary time to read שמו"ת⁵. The Acharonim say that it is even more preferable to read the שמו"ת on Friday, either before or after Chatzos⁶. If one did not do so before Shabbos, it is still preferable to read שמו"ת before Shacharis on Shabbos, since this is still before Krias Hatorah in Shul⁷. If one missed all of these times, he may still do so until Mincha of Shabbos, when we lein the following week's portion, and thereby begin anew the obligation to read the Parsha of the following week, concluding that of the previous week⁸.

If one missed reading שמו"ת one week, according to some Rishonim, he may still make it up until the following Tuesday night. This is similar to the Din of Havdala, where one who missed saying Havdala on Motzei Shabbos, can still make Havdala until Tuesday night⁹. If one did not do it then, it is still possible to make it up until Simchas Torah, when the Torah cycle

¹ כך איתא ברבינו אפרים עה"ת (כתיבה אשכנזית), ובבעה"ט יש כע"ז בנוסח אחר: "ואדם אשר לומד הסדרא שמו"ת בקול נעים ישיר יחיה שנים רבות ארוכות לעולם", ובזה כולל גם ר"ת של המילים "בני ישראל", וגם הוה סמך למש"א חז"ל דמביא אריכות ימים. וע' בחיד"א בחומת אנך שפירש ע"פ קבלה למה רמז התורה דין זה דוקא בתחילת השעבוד. ואולי על דרך הפשט א"ל שרמזו כאן אצל הפסוקים "ראובן שמעון וכו'" ללמדך שאפי' פסוקים אלו שאין אליהם תרגום חייב לקרותן ג"פ וכפירש"י, ע' בסמוך ודו"ק. וע' בלבוש ס' רפ"ה.

² בצל"ח ברכות ח' ע"א כתב דטעמא שתיקנו כן משום שהחוט המשולש לא במהרה ינתק ועי"כ יהיו ד"ת חקוקין על ליבו, וכע"ז כתב הלבוש ס' רפ"ה דטעמא כדי שיהא בקי בתורה. וע' בשכנה"ג בשם המ"מ הובא במעשה רקח פי"ג להל' תפילה שהג' פעמים הם כנגד הג"פ שהיו קוראים בציבור אחד ע"י הקורא וא' ע"י הש"ץ וא' ע"י מתורגמן וכ"כ הג"מ בשם הראב"ן, ויש לציין דלשיטת הראב"ן שהובא במ"מ אין חיוב שמו"ת אלא במי שאינו שומע הקריאה בציבור, אבל מי ששומע יוצא בזה, וכע"ז כתב הפרישה, אם קורא מלה במלה אם הש"ץ. ובשם המ"מ כתב שהוא כנגד ג"פ שניתנה תורה: בסיני באהל מועד ובמשנה תורה (ערבות מואב). ובפמ"ג ס' רפ"ה משב"ז סק"ה בשם המט"מ הוסיף דבערבות מואב היה באר היטב וזהו התרגום (ע' פירש"י דברים כ"ז ח' שתירגמה לע' לשונות) וכע"ז כתב בערוה"ש, וכ"כ המהר"ל נתיב העבודה פי"ג. ובערוה"ש הוסיף עוד טעם ע"פ המדרש שכל דבר שהיה הקב"ה אומר למשה היה אומר ב' פעמים בלבו וא' למשה, ע"ש. באוצה"ג בברכות שם כתבו דב' פעמים משום חביבות התורה וא' תרגום נשים וע"ה, ע"ש. וראיתי בס' ביכורי חיים שהביא מהח"ס חולין כ"ח ע"ב שהתרגום הוה לשון הקליפה (כמש"כ בשבוע שעבר בשם הב"י ס' נ"ו) וצריך לבטלה חד בתרי. ויש עוד טעמים באחרונים ותן לחכם ויחכם עוד. וע' בס' החינוך בהקדמה, ובמבוא לס' אמת ליעקב עה"ת.

³ ע' של"ה מס' שבת דף ק"א, יסוד ושורש העבודה שער העליון פ"א, וע' מש"כ בהערה הקודמת.
⁴ ברכות שם, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור, ופסק בשו"ע שם ס"ג שהוא מיום א' ואילך, ובמ"ב פי' דיום א' ל"ד אלא ה"ה ממנחה בשבת. וע' בשש"כ פמ"ב הערה ר"ח שהבין דתלוי בזמן מנחה גדולה, ובקצוה"ש ס' ע"ב בדה"ש סק"ז ל"מ כן, אלא תלוי אם התפלל ושמע הקריאה. אחר כתבי זאת מצאתי שבס' ביכורי חיים עמ' נ"ו הביא בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א ג"כ כשיטת השש"כ דהזמן מתחיל במנחה גדולה, ע"ש.

⁵ תוס' שם ד"ה להשלים בשם המכילתא, מיהו בקצוה"ש שם כתב דיכול לקדש ולטעום קודם שישלים, ובמ"ב ל"מ כן. ובס' דרך שיחה בפתיחת הספר הובא מהגר"ח קנייבסקי שליט"א שהחז"א נסתפק אם קאי על סעודת היום או על שלש סעודות, אבל למעשה עיכב סעודתו הראשונה אם לא גמר.
⁶ ע' שעת' ובה"ט שיש מח' בדבר ואיך נהג האריז"ל. ובס' סדר היום בענייני ער"ש, כתב שיקרא שמו"ת קודם אכילה בער"ש. ובמג"א בשם השל"ה כתב שיקרא דוקא אחר חצות ואחר שיקוף צפרניו קודם הילוכו למקוה (ע"פ חכמת הנסתר) וכן בשו"ע הרב ובנוהג צאן יוסף עמ' קנ"א.
⁷ תלמידי רבי" בברכות שם (כמש"כ המ"ב סק"ט) וכן באו"ז ח"ב ס' מ"ב, כל בו ס' ל"ז, ס' העתים ס' קע"ד. אולם בס' האורה לרש"י ח"א ס' נ"ו משמע שנהגו לקרות שמו"ת בציבור קודם קריה"ת, ע"ש, וע' מחזור ויטרי ס' קי"ז.
⁸ שו"ע ס"ד ומ"ב סק"י וע' ערוה"ש. וע' מש"כ לעיל הערה #4.
⁹ שו"ע שם ומ"ב סק"א וכדאיתא בס' רצ"ט ס"ו.

concludes¹⁰. This option is only available to someone who accidentally missed reading שמו"ת during the proper time. Someone who did so on purpose has no option to compensate¹¹. The same rule applies regarding Tefillah, where one who missed a Mincha has the opportunity to make it up at Maariv, only if his neglect was accidental¹².

Some cite a Minhag to make up missed Parshiyos during the עשרת ימי תשובה, since the Zechus of this Mitzva is ימים¹³. One should not do so on Erev Yom Kippur, since on this day there is a Mitzva to eat. The Gemara (שם) tells of R' Bibi who wanted to make up שמו"ת on Erev Yom Kippur. R' Chiya reprimanded him, that on that day it is inappropriate, since one must concentrate on eating and drinking. "One who eats and drinks on Erev Yom Kippur, is considered to have fasted both that day and Yom Kippur". Others say that Shavuos is a preferable time to make up what one has missed¹⁴.

Targum: Occasionally, a Passuk does not have Targum on it. Since the Targum generally only translates the Hebrew to Aramaic, on some Pesukim, such as those with names of people and places, the translation is identical to the original text. The Rishonim dispute what to do in such instances. According to Rashi, in these cases one must repeat the Hebrew text a third time in place of an Aramaic translation¹⁵. Tosfos argues that instead one should read the Targum Yerushalmi on these Pesukim, which often adds additional explanation not found in Onkelos. If there is no Yerushalmi either, (such as in the second, third and fourth Pesukim of this week's Parsha), then one only needs to read the Hebrew twice¹⁶. In order to fulfill both opinions, on Pesukim with Yerushalmi, one should read the Passuk three times and then the Yerushalmi¹⁷.

Although often the Targum of Onkelos is merely a word for word translation of the Passuk, many times a measure of explanation is inserted. For this reason, no other translation is sufficient for the obligation of שמו"ת, since these small but vital explanations are omitted¹⁸. Additionally, Targum Onkelos is not any ordinary translation. Rather, it was transmitted directly to Moshe on Har Sinai along with the rest of the Torah. אונקלוס הגר merely reinstated and recorded this Heavenly transmitted translation¹⁹.

Rashi: The Rishonim discuss the possibility of fulfilling שמו"ת by learning the commentary of Rashi, instead of the Targum. The Bais Yosef advocated this idea, since Rashi is more widely understood than the Targum in Aramaic. (This would obviously only apply to Pesukim which have commentary on them, see above.) Others argue that Targum is still favored, since only Targum was given at Sinai. The Shulchan Aruch paskens that one who is G-d fearing should perform complete both requirements, by reading both Rashi and Targum. One who is unable to do so, should first read the Targum²⁰.

A certain individual once complained to the Bais Halevi that he was consistently stringent in all his Halachic decisions. He responded that in fact he has several leniencies that he publicizes. Amongst them is the above Halacha, in which the Shulchan Aruch states that one who is G-d fearing should read Rashi in addition to the Targum. The Beis Halevi explained, "Here I am lenient, and allow even one who is not so G-d fearing to read Rashi as well."

Methods: When reading שמו"ת, there are several methods, all of which are valid²¹. The first method is to read each individual Passuk twice followed by its Targum²². Alternatively, one may read each paragraph (divided by a blank space in the Torah or

¹⁰ ט"ז, פמ"ג, מ"ב, שו"ע הרב. אמנם ע' תו"ש שדייק בלשון השו"ע דדוקא ביום שמח"ת אפשר להשלים ולא קודם.

¹¹ הובא בבכוריים חיים בשם בירור הלכה ושכן מבואר בשבלי הלקט.

¹² שו"ע או"ח ס' ק"ה ס"א

¹³ ד"מ בשם אבודרהם.

¹⁴ יוסף אומץ ס' תתנ"ג, וכן בנוהג כצאן יוסף עמ' רל"ו בשם אביו.

¹⁵ לפנינו לא כ"כ להדיא אבל כך הבינו הראשונים, ואולי גירסא אחרת היה להם.

¹⁶ לשון הגמ' "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שמו"ת, ואפי' עטרות ודיבון". וכתבו התוס' דמש"ה נקט עטרות ודיבון (דיש עליה עכ"פ תרגום ירושלמי) ולא נקט "ראובן שמעון וכו'", ל"ל שצריך לקרות הת"י (ולפינו כתב רק דיותר טוב וע' בהג"ה שם). וברא"ש כתב כהתוס' וביאר דבמקום שאין אפי' ת"י, אין צריך לקרות רק ב' פעמים. וע' תלמידי רב"י שם שמשופק בזה. וע' בחומש תורה תמימה עה"פ "עטרות ודיבון" (במדבר ל"ב ג') שחידש דמש"ה נקטו פסוק זה דהוה יחיד ומיוחד שאפשר לדלגו ולא יחסר שום דבר מהענין, ע"ש. בצל"ח כתב דמש"ה נקטו משום דאין באלו שמות הערים שום רמז בשמותן ואדרבה שמות ע"ז הם משא"כ שמות השבטים יש בהם רמזים גדולים ובודאי צריך לקרותן ג"פ. וכע"ז כתב רבינו בחיי שם, וע' בהגהות הר"י היידנהיים על החומש שלו מש"כ בזה. ובאמת לפנינו יש תרגום אונקלוס על פסוק זה שהוכנסה ע"י המדפיסים מהת"י, כ"כ במעשה רקח פי"ג מהל' תפילה ובהגה' מהר"ץ חיות לברכות שם.

¹⁷ ב"ח, רבינו יונה דכבר נהגו להחמיר כרש"י, וע' פרישה.

¹⁸ טור שם, וכמה שאמרו "המתרגם פסוק כצורתו הר"ז בדאי" – קידושין מ"ט, וע"ש בפירש"י ובר"י בתוס' שהביא עוד ציור לזה. ואגב יש להעיר דאותו ציור שהביאו התוס' שם שנקרא בדאי אם מתרגם הפסוק "ויראו את אלוקי ישראל" – "וחזו ית אלוקי ישראל", בתרגום של חומש שיצא ע"י חברת ארטסקול באינגליה, כך תירגמו ממש, ופלא דאשתמיטתי סוגי ערוכה בקידושין.

¹⁹ כדאיתא במגילה ג' ע"א, כ"כ הב"י שהציע בפני רבותיו שרש"י עדיפא וכ"ה שיטת הסמ"ג, ולא הסכימו לו, וכ"כ בשם הגאונים דתרגום עדיף שניתנה מסיני וכן בערה"ש, וע"ע שו"ת הרמ"א ס' קכ"ט ובדברי חמודות.

²⁰ שע"ת, אולם בשו"ע הרב וביש"ש (קידושין פ"ב ס"ד) כתבו שיקרא פירש"י דחשוב יותר. ומ"מ הכרעת המ"ב בביאה"ל הוא כמש"כ, ע"ש.

²¹ מ"ב, ערוה"ש, ארחות רבינו עמ' קכ"ג דאין חילוק בדבר.

²² שע"ת בשם האריז"ל, לחם חמודות ברכות שם, ע"ש. ובשו"ת שבט הלוי ח"ז ס' ל"ב כתב מעדות נאמנה שכך היה מנהגו של החפץ חיים צ"ל, וכן נהג החזו"א (דינים והנהגות חזו"א עמ' ס"ו).

a letter "o" or "פ" in Chumashim) twice, followed by the Targum²³. It is important to note, that the breaks of Sheini, Shlishi etc. and certainly the breaks for "Perakim", do not have any basis and are not considered a valid stopping point²⁴. A third method is to read the entire Parsha from beginning to end twice, and then the Targum²⁵. In any case one should repeat the final Passuk in Hebrew after completion, in order to end off with the words of the Torah²⁶. R' Yaakov Kaminetsky זצ"ל suggested as a compromise, to read the first time the whole paragraph and then go Passuk by Passuk on the second round, each Passuk with the Targum. In this way one would accomplish both methods and their advantages²⁷.

If one recites שמ"ת using the second method (paragraph by paragraph), he should stop at each break, even those that are in the middle of a Passuk²⁸. The only exception to this is in regard to the Aseres Hadibros, where the last two Pesukim respectively, are read unbroken, even though they are divided by several paragraph breaks²⁹. Some go even further to say that the entire Aseres Hadibros should be read together³⁰.

The Poskim say that one should not read the Targum until he has recited the Passuk twice³¹. If one said the Targum after only saying the Passuk once, he has discharged his obligation B'dieved according to some Poskim³². If one read the Targum before reading the Passuk even once, he must repeat the Targum again³³. The Chazon Ish disagreed with the above, and would read the Passuk once, then the Targum, and then the Passuk again. He explained that after he has read the Targum, he can then read the Passuk again with a better understanding³⁴.

One should preferably recite שמ"ת with the "Trup" (the notes used for Krias Hatorah), since these are an essential part of the Pesukim and were also included in their transmission to Moshe³⁵. If one is knowledgeable in the Trup by heart, some say it is preferable for him to read שמ"ת directly from a Sefer Torah³⁶. Others say that this is unnecessary use of a Sefer Torah and should be avoided³⁷. The Targum should **not** be read with the Trup used for the Pesukim³⁸.

It is of great importance not to interrupt while reciting שמ"ת. If one needs to interrupt, he should do so between paragraphs. The Aruch Hashulchan argues that there is no basis for this prohibition of interruption. Certainly for matters of trivial importance it is forbidden to interrupt, as this is no less than interrupting while learning Torah³⁹.

One is not required to read שמ"ת for the Parshiyos that are leined on special occasions, such as Yom Tov. One is also not required to lein the Haftara, although some have a Minhag to do so⁴⁰. If one is unsure if he has read that week's שמ"ת he must recite it again⁴¹. A Baal Koreh, who has practiced the leining more than twice during the previous week, does not need to read מקרא שנים, and can just recite the Targum⁴². Women are not required to say שמ"ת, but should preferably hear the leining in Shul if possible⁴³. May we be Zocheh to fulfill this Mitzva properly.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

²³ מג"א בשם השל"ה, וכ"כ המ"ב בשם מעשה רב שכן היה מנהג הגר"א.
²⁴ ערוה"ש. והפסקות של ה"פרקים" הם מהנוצרים שעשו כן שיהא קל להם למצוא מבוקשם.
²⁵ ערוה"ש, תו"ש, וכן בארחות רבינו עמ' קכ"ג שכן נהג הסטייפלער ברוב ימיו.

²⁶ מג"א, שו"ע הרב.

²⁷ אמת ליעקב עה"ת במבוא.

²⁸ א"ר, מחצה"ש סק"א בשם השל"ה, ערוה"ש.

²⁹ ביאה"ל ס' תצ"ד ד"ה מבחודש, כה"ח אות ה'.

³⁰ וסוף אומץ ס' תק"ס.

³¹ לחם חמודות שם ע"ש, כה"ח אות ו' בשם השל"ה.

³² ל"ח שם, ערוה"ש, וע' שעה"צ אות י'.

³³ דכל ספיקתם רק באמצע, וכ"כ בסדר היום. והטעם נראה פשוט דאם לא קרא הפסוק עדיין אינו יודע מה מתרגם, והתרגום אינו בא אלא לפרש המקרא.

³⁴ ארחות רבינו שם

³⁵ ס' היראה לרבינו יונה ס' ש"ג, מג"א בשם הרדב"ז, כה"ח אבל אינו מעכב. ובפמ"ג הוכיח דא"צ מדין מלמדי תינוקות, ע"ש. ונראה דכוונתו רק דאינו מעכב אבל עדיין יודה דנכון לעשות. וצ"ע דהא מלמדי תינוקות ג"כ למדו בטעמים, ומה הראי? ומצאתי שהרגיש בזה השבט הלוי ח"ד ס' צ"ה, והביא ראיה מהטור בס' קל"ב, וצ"ע.

וכתבתי שהטעמים הם הלמ"מ, והוא מס' חסידים ס' ש"ב, וע' מגילה ג' ע"א - "אלו פסקי טעמים". וע' שו"ת חת"ס ח"ו ליקוטם ס' פ"ו מש"כ בזה.

³⁶ מג"א שם וט"ז, וכן פסק במ"ב סק"ב, וכה"ח אות ז'. ובס' דרך שיחה הנ"ל כתב דטעמא משום דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ ולא התירו אלא משום עת לעשות, וא"כ כיון שיועד אין לו ההיתר.

³⁷ שו"ת ב"ח החדשות ס' מ"ב. וע' ש"ך יו"ד ס' ע"ר סק"ה שג"כ כתב שאין לזלזל בס"ת ללמוד ממנו, וראה אג"מ יו"ד ח"א ס' קס"ג, ע"ש.

³⁸ נ"פ יודעי ח"ן, ע' כה"ח אות י"ב בשם האריז"ל, וכן בשל"ה. וביוסף אומץ ס' תק"ס כתב רק שלא הקפיד לקרות בטעמים ולא שאין לעשות כן.

³⁹ בבאה"ט כתב דהוא איסור גדול, וכ"כ המג"א, וכ"פ המ"ב סק"ו, וע' שעה"צ דטעמא משום הפוסק מד"ת מאכילין אותו גחלי רתמים.

⁴⁰ שו"ע ורמ"א ס"ז, וביוסף אומץ ס' תקס"א כתב שיש לקרות ההפטרה.

⁴¹ תשובת הגר"ח קנייבסקי שליט"א, הובא בקובץ תורני "צהר" בחלק "אהל חנוך עמ' רכ"ו.

⁴² כד"ן מלמדי תינוקות הנזכר בשו"ע.

⁴³ שמירת שבת כהלכתה פמ"ב ס"ס, ערוה"ש